

ראה, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאל

שמיעה תבונית

לפנינו הניסוח המקראי לעיקרון הבחירה החופשית, בחירה המאפיינת ומגדירה את האדם בלבד מכל היצורים עלי אדמות ועלי שמייים: **רְאֵה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר מִצְוָה אֶתְכֶם הַיּוֹם: וְהַקְלָלָה אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוָה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְלַכֵּת אַחֲרַי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יִדְעֶתֶם: שְׁנֵי חֲלָקִים מוֹבַחְנִים, חֶלֶק א- **ראייה** הקולטת שתי דרכים בלבד, ברכה וקללה. חלק ב- **שמיעה** אל מצוות השם תוביל לברכה, ואי **שמיעה** תוביל לקללה חלילה. **הראייה והשמיעה** הן מילות מפתח בהבנת עיקרון הבחירה החופשית.**

הראייה הינה מקרוב, פלקטית, בהירה, ו - 'אין לאדם אלא מה שרואות עיניו'. לרוב מייצגות העיניים את אחד מן האיברים העשוי להזנות את האדם - וְלֹא־תִלְוֶנּוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זְנִים אַחֲרֵיהֶם: **השמיעה** הינה מרחוק, דינמית, זוקקת פענוח של המקור, משתנה ורב שכבתית. הראייה מקבלת ערך של שלמות רק כאשר היא **אחדותית** - וַיְרֵא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד. רק האל המסוגל לראות את כל התמונה יכול לומר והנה טוב מאוד. זו המשמעות של - לראות את הקולות, להגיע ליסוד האחדותי הנמצא בשרש 'התמונה הקולית' המתקבלת משני החושים.

בתורת בבל, בבבלי, הפועל הנפוץ הוא **ש.מ.ע** בשלל הטייתו כמו: תא-שמע, מאי קא משמע לך, ועוד. בתורת ארץ ישראל, בירושלמי ובזוהר, הפועל הוא **חזי**, כמו תא - חזי המקביל לתא-שמע. תורת ארץ ישראל בהירה ונהירה ואינה צריכה להתלבן מסברות.

לשיטת 'הרב הנזיר' (יקול הנבואה), ראייה ושמיעה הן שתי צורות התבוונות על העולם. בנוסף, לשתי נקודות המבט, קיימים גם שני סוגי היגיון בהתאמה, ההיגיון **החזותי** וההיגיון **השמעי**. **החזותיות** מאפיינת את התרבות וההיגיון היווני. בשל כך, מי שינסה למצוא את האל בדרך חזותית לא יצליח בכך שהרי הוא אל מסתתר. **השמעיות** מאפיינת את התרבות וההיגיון העברי. שמיעה והאזנה הן פעולות קוגניטיביות המחייבות הקשבה לעולם הגלוי והנסתר. המאזין מנסה לפענח וליתן משמעות לגלי הקול המגיעים לאוזניו הרחק מעבר לצליל. הצליל כמו המציאות מייצג מקור, המהווה אף הוא סמל למקור נוסף וכן הלאה. בדומה למציאות, הקול מייצג דינמיות רב שכבתית בעלת עומק רב.

עקרון הבחירה החופשית מחייב אם כן בשלב א את הראייה החזותית דהיינו ההבחנה בשתי הדרכים. התמונה הזו בהירה לעין כל, אין דרך שלישית. אין דרך לעמוד על הגדר, להתעלם, או לסגור את העיניים. לפני כל אחד מאתנו ניצבות ועומדות שתי הדרכים ומחכות להכרעתנו. בכל נקודת זמן נתונה נמצא האדם בשלב ההכרעה בין שתי דרכים. ברם, ההכרעה התודעתית בשלב א אינה מספיקה. בכדי להגיע אל הברכה צריך להפעיל את ההיגיון השמעי (=אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ). זו אינה 'מילה זוטרתא' לשמוע אל מצוות השם. זו אינה פעולה אוטומטית והיא מחייבת את כל כישורי היהודי כדי לזכות ולהיקרא - שומע בקול השם. הפיתויים, המציאות המתעתעת, ההסתתרות של האל, ועוד כהנה וכהנה, מאתגרים כל יהודי באשר הוא לזכות ולשמע את מצוות ד. יש ואדם זוכה להכריע נכונה בשלב א אך נכשל ביישום השמעי שבשלב ב.

זאת ועוד, עקרון הבחירה החופשית שבפרשתנו, מוסיף לראשונה מימד חדש שההיסטוריה היהודית טרם נחשפה אליו. העיקרון עומד להיות מוחל עלינו כלאום ולא רק כבודדים. הכניסה הצפויה שלנו לארץ המובטחת כעם, יוצרת תודעה חדשה שעד כה זכו לה רק האבות כיחידים. בארץ ישראל עוסקים בחומר וברוח, מה שמחייב להכניס את 'שני התחומים' למימד של קדושה. כאשר הלאום עוסק באופן אינטנסיבי בהקמת המדינה קל מאוד להתבלבל מן המציאות. הראייה והשמיעה צריכים להובילנו לתובנה באשר למקורם האחד והיחיד של שני התחומים. אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם, אותו אנוכי של עשרת הדברות, הוא המצווה אתכם גם כעת.

לתגובות - hazutg@gmail.com